

דף ז.

עין משפט א.ב.ג.ד.

חז"מ סימן קפד פעיף ב

ב. קורות הבית שהנמיכו וירדו לאויר הבית אם הגיעו לתוך י' טפחים סותר ובונה ג ואם לא הגיעו לשיעור זה בעל העליה יכול לעכב עליו ד, ואפי' אם בעל הבית יאמר לו שהוא משכיר לו בית אחר עד שיתקן התקרה ה יכול לומר לו איני רוצה לטרוח ממקום למקום ואפי' אינו משתמש בעליה אלא לעצים בלבד.

ג. התנו ביניהם שאם לא ישאר גובה בבית כדי שיקח אדם חבילה בינונית על ראשו ויכנס בה תחת קורות ביתו סותר ומתקן ובונה ואין בעל העליה יכול לעכב עליו שהרי התנו בניהם ו מתחילה כך.

לא הונמכו הקורות בקיר ז, אלא נכנסו כותלי הבית לארץ והגיעה עד פחות מי' טפחים הוצאות ההגבה על שניהם, ולמעלה מי' טפחים, העליון יכול לעכב.

כותל שבין ראובן לשמעון והוא של אחד מהם יכול לסותרו כשירצה ח, ואין השני יכול למחות. ואם הכותל רעוע אע"פ שהוא של שניהם אחד מהם יכול לסותרו והשני צריך לתת חלקו.

ג. על חשבונו גם התקרה לדעת השו"ע בסעיף א' ולרמ"א שם התקרה מחצית על כל אחד, כיון שלתחתון אין דירה צריך הוא לסייע. סמ"ע ס"ק ה'.

ד. ממעשה בפ"ק דב"ב ו' ע"ב והמחבר כתב נדלדלו. וכתב הסמ"ע בס"ק ה' שמדברי הרמב"ם בפ"ד משכנים הלכה ו' משמע שהכותלים למטה עומדים כמות שהיו, אלא שהתקרה נדלדלה למטה בתוך הכותלים.

וענין עשרה טפחים דפחות מעשרה טפחים לא ראוי לבית דירה, ואז התחתון יכול לומר לעליון אין לך כח לדחותי מרשותי. סמ"ע ס"ק ו'.

ה. ולשון הטור אפי' התחתון יאמר לו שאני אבנה לך הכל על חשבוני ואתן לך מקום. סמ"ע ס"ק ח'.

ו. שם בגמ', וכתב ה"ה בהלכה ז' שם בשהתנו סתם.

ז. דאם נדלדלו בקיר על בעל העליה לבדו לתקנם כמו שכתב הטור לדעת רש"י לפי הי"א שהביא הרמ"א בסעיף א' ולא כדעת הרמב"ם שעל בעל הבית לתקן התקרה, וא"כ הרמ"א היה צריך לכתוב דין זה בשם י"א.

ח. מרדכי ריש ב"ב סי' תע"ג, ונ"י סוף פ' שור שנגזר ד' וה'.

עין משפט ה.ו.ז.

ח"מ סימן קנר סעיף יג

יג. יט. היו לו חלונות בכותלו לחצר חבירו שהחזיק בהם, והם פחות מגובה ד' אמות שבעל החצר אינו יכול לבנות שם א"כ ריחק ד' אמות. ומבקש בעל החצר לאפשר לו לפתוח חלונות למעלה יכול בעל החלונות לעכב בטענה שמא יפיל לו הכותל ע"י הרעידות, ואפי' אומר לו שאני אסתור הכותל ואבנה מחדש עם החלונות למעלה, ואעביר אותך להתגורר בשכירות עד שאבנה, יכול לעכב ט באומרו אין רצוני שאטרח ממקום למקום, ואפי' אין משתמש במקום הזה אלא לעצים וע"כ אם לא היה שם טורח כלל י ואינו צריך לפנות אינו יכול לעכב עליו. אבל בעל החלונות שרצה לשנות מקום חלונו בין למעלה בין למטה אפי' היתה גדולה ואמר אפתח אחרת קטנה במקום אחר ב ואסתום זאת בעל החצר מעכב עליו, וכן אינו יכול להרחיב בחלון כל שהוא.

* כותל שבין ראובן לשמעון והוא שייך לאחד, בעליו יכולים לסותרו ל ואין חבירו יכול לעכב.

ח"מ סימן קפד סעיף ב

עין לעיל עין משפט א.

עין משפט ז.ט.

ח"מ סימן קנר סעיף כז

כו. לט. האחים שחלקו הבית והחצר ולא השגיהו על שומת האויר מ, בעל החצר שנפל החצר בחלקו יכול לבנות כנגד חלונותיו של אחיו ואפי' שמאפיל עליו שהרי לא שמו האויר.

ט. ממעשה ב"ב ד' ע"א וכדאמר רב חמא שם.

י. דכופין על מידת סדום, סמ"ע ס"ק כ"ט. דבלא טענה כופין כיון שהצריכוהו להחזיר טענה.

כ. כך פירש הסמ"ע בס"ק ל'.

ל. היינו כשיש לו איזה צורך בסתירתו. סמ"ע ס"ק ל"א.

מ. רמב"ם פ"ז משכנים הלכה י'. אבל אם שמו סתם עילוי הבית על החצר, אז העילוי גם בשביל האויר ובעל החצר אינו יכול לסתום חלונותיו ע"י האפלה שזה שמו וזכה. ש"ך ס"ק כ"ד.

אבל כל זמן שלא בנה בפניהם אינו יכול לומר לו סתום חלונותיך ^ב
 אע"פ שיש בהם היזק ראייה.

* וי"א שיכול לומר לו ג"כ סתום חלונותיך.

* וי"א ^ב דבחלונות הצריכים לבית אינו יכול לבנות כנגדן שבית בלא אור
 אינו שוה כלום.

עין משפט י. חו"מ סימן קעג פעיף ד

ד. האחים שחלקו ועלה לזה כרם ולשני שדה לבן, יש לבעל הכרם ^ע
 ד' אמות בשדה הלבן להפך בו מחרישתו לכרמו.

עין משפט כ. חו"מ סימן קנד פעיף בז
 עיין לעיל עין משפט ח

עין משפט ל. חו"מ סימן ריח פעיף יז

יז. אמר לו בית כור פלוני אני מוכר לך אפי' שאין בו אלא מחצית
 שהוא לתך הגיעו ^ב, שלא מכר לו אלא מקום הנקרא בית כור ורק
 שהמוכר מביא ראייה שנקרא כך.

עין משפט מ.ג. חו"מ סימן ריח פעיף יח

יח. האומר כרם שלי במקום פלוני אני מוכר לך, אע"פ שאין שם גפנים
 הגיעו והוא שיהיו קוראים אותו "כרם" ^ב. וכן האומר פרדס זה אני
 מוכר לך אפי' אין שם רימונים הגיעו והוא שיקרא "פרדס".

ג. טור בשם רמב"ן ב"ב ד' ע"ב. ואפי' אם בעל החצר רוצה לסתום על חשבונו אינו יכול כמו
 שכתב בפרישה. והסמ"ע ס"ק ס"ג.

ד. טור בשם הרא"ש ב"ב פ"א סי' כ' וכך נראה מהרמב"ם בפ"ב משכנים הלכה י"ב.

ה. ומיירי בחילקו בשומא ועילוי במעות. סמ"ע ס"ק י"א.

ו. בב"מ ק"ד ע"א.

ז. שם בבביתא. וגם באלו צריך המוכר להביא ראייה שנקראים כך. באר הגולה.

דף ז:

עין משפט א.

הו"מ סימן קעג סעיף ג.

ג. האחים שחלקו, או שנים שקנו שדה כאחד וחלקו לא נשאר לאחד מהם זכות בחלק חבירו וכלקוחות הם ^ק ואין להם לא דרך ולא סולמות ולא חלונות ^ר אע"פ שהיה מקודם ^ש.

אבל שנים שקנו שדה משני אנשים או משני אחים שהיה נודע חלק כל אחד והיו מחזיקים בנזקים אלו, אין לאחד מהם להפסיק ^ח אמת המים או הדרך שהיה או לשנות דבר מהנזקים שהחזיקו בהם המוכרים.

* חלקו ונשאר הבאר לאחד בלבד אלא שנתן לו רשות לשני לשאוב משם אם נחרב הבור אזלא חזקתו של השני לגמרי ^א, ואין לו עוד חלק בבאר אפי' חזר ותיקנו.

עין משפט ב.ג.

הו"מ סימן קח סעיף טז.

מז. **כא.** יורש קטן שהיה שטר חוב לאביו, והוציא עליו שובר ^ב אחר מיתת

ק. כשמואל דפ"ק ב"ב ז' ע"ב, ורמב"ם פ"ב שם הלכה י"ב. ואחים שחלקו לאו דוקא, וכ"כ הר"י מיגש. והמוכר בעין יפה מוכר ולא דמי לסי' קנ"ד סעיף כ"ח במכר הבית ושייר לעצמו חצר. סמ"ע ס"ק ר'.

ובספר פעמוני זהב הביא דאם חלקו ביניהם אחד העליה והשני החצר והבתים. ובעל העליה יש לו רשות לכניסה ויציאה וגם לשטוח דבר ההכרח אבל לבעל החצר אין לו רשות לעלות במדרגות של בעל העליה ע"ש.

ר. כתב הטור דאיירי שלא חלקו כאן בשומא ועילוי בדמים משום כך אחרי החלוקה אחד יכול לבנות נגד חלונו של חבירו אע"ג שמאפיל עליו לגמרי. סמ"ע ס"ק ז'. אבל הט"ז חולק וס"ל דאיירי בשומא ועילוי ולא מיירי במאפיל עליו לגמרי ע"ש.

ש. דמתחילה היה של אביהם או של מוכר אחד ולא היה עליו שם מזיק, משא"כ עתה אחרי החלוקה בין שניים שנכנס או מעמיד בחלק השני ומזיקו. סמ"ע ס"ק ח'.

ת. שם ברמב"ם הלכה י"ג. ועיין במגיד משנה שם.

א עיין בבאורים ס"ק ב' מה שתמה על דין זה ובמאי מיירי. מ"מ אם טען זה שיש לו רשות להשתמש שהראשון קילקלו וטענתו בברי הראשון צריך לישבע היסת. סמ"ע ס"ק ט'. והגם שכתב זאת הסמ"ע על הרישא שנתקלקל הבאר ה"ה כאן.

ב. רמב"ם פ"ז ממלוה הלכה ח' מפרק השותפין ז' ע"ב.

ואם לא הגיע זמן השטר בחיי אביהן, או אפי' הגיע הזמן ולא תבעו אביהם בחיו, אז קורעין השטר, ודלא כדעת הר"י מיג"ש, כך הכריע הש"ך בס"ק ל"א. דלהר"י מיגש

אביו, אין קורעים את השטר ואין מגבים אותו עד שיגדלו, דשמא השובר מזוייף הוא. ולפיכך לא הוציאו הלוח בחיי אביו. ואפי' יש עדים שמעידים שזוכרים הפרעון אין עדותם עדות, לפי שאין מקבלין עדות שלא בפני בעל דין שהרי היורשים קטנים^ג, ואפי' מתקיים השטר בחותמיו, או עדי השובר אומרים אנו חתמנוהו ונקב יש בו מצד אות פלונית אין מקבלים מהם, לפי שאין מקבלים עדות שלא בפני בעל דין.

עין משפט ד. חו"מ סימן קפא סעיף א

א. בני החצר כופין זה את זה לבנות דלת לחצר ובית שער, וכל הדברים שהחצר צריך להם צורך גדול^ד, או שנהגו בני המדינה לעשותם, אבל ציור וכיור אין כופין. ואם עשה אותם אחד מעצמו והשני גילה דעתו שחפץ בהם מגלגלין עליו את הכל ונותן חלקו בהוצאה.

עין משפט ה. חו"מ סימן קפג סעיף א

א. כופין בני העיר זה את זה^ה אפי' המיעוט על הרבים לעשות צורכי העיר כגון חומה, דלתות ובריה^ו, ולבנות להם בית כנסת ולקנות ס"ת נביאים וכתובים כדי שיקרא בהם^ז כל מי שירצה מן הצבור.

כופין זא"ז להכניס אורחים ולחלק להם צדקה וליתן בתוך כיס של

חוששין לשובר זה, מפני שהיה לו ללוח להזמין המלוה בבי"ד ולכפותו לקרוע השטר.
ג. עיין בסי' כ"ח סעיף י"ח. וכשיגדלו אם יוכלו לפסול השובר יגבו שטרם, ואם לאו יקרעו השטר.

והגם שקימ"ל בקמא קי"ב ע"ב שמקיימים השטר שלא בפני בעל דין, מ"מ כאן שיש רגליים לדבר אין מקיימים וממתינים עד שהיורשים יגדלו. ש"ך ס"ק ל"ב. ועיין בסי' ק"י סעיף ד' - ו'. ובסמ"ע ס"ק י"א שם ובפעמוני זהב.

ד. משנה ב"ב ז' ע"ב וכת"ק. וה"ה מנעול. ובית שער הוא משום היזק ראייה כדמוכח ב"ב דף ב' ע"ב. וכשאינו דר ומשתמש שם ליכא היזק ראייה כמבואר בסעיף ב'.

ה. רמב"ם ריש פ"ו משכנים. ממשנה ב"ב ז' ע"ב ודלא כרשב"ג.

ואפי' מיעוט על הרבים. כ"כ רי"ו נתיב ל"א ח"ו. וד"מ. והרמ"א.

ו. אפי' אינה סמוכה לספר. סמ"ע ס"ק א'.

ז. כתב הסמ"ע בס"ק ב' שבימינו שהספרים מצויים לא נהגו לכפות לקניית ספרים רק לס"ת, ומ"מ משום ביטול תורה יכולים בי"ד לכוף לבני העיר להשאיל ספרים ללמוד בהם, וכמ"ש הרא"ש בתשובה כלל צ"ג.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלחדר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

צדקה ה.

* כל צורכי ציבור שאינן יכולין להשתוות בהם, יש להושיב כל בעלי בתים הנותנים מס ויקבלו עליהם שכל אחד יאמר דעתו לשם שמים וילכו אחר רוב דעות ט, ואם המיעוט יסרב הרוב יכול לכופף אותם אפי' כדיני עכו"ם ולהוציא ממונן על זה מקופת הציבור. והמסרב לומר דעתו ע"פ החרם בטלה דעתו והולכים אחר הרוב האומרים דעתן.

עין משפט ו.ז. חו"מ סימן קפג סעיף ב

ב. מי שיש לו חצר בעיר אחרת שאינו גר שם, בני אותה העיר משעבדים אותו לחפור עמהם בורות שיחין ומערות ואמת המים י והיינו כיום תשתית המים והביוב, אבל בשאר דברים אין מחייבין אותו. וכל הדר בעיר י"ב חודש כ או שקנה ל בה בית מגורים נותן עם בני העיר כל הדברים הצריכים לחומה מ דלתות ובריח, ושכר הפרשים והשומרים העיר.

* דוקא בסתם בעינן שדר בעיר י"ב חודש א אבל בידוע שרוצה לקבוע דירתו בעיר מיד הוא כאנשי העיר.

- ה. מרדכי פ"ק דב"ב, ותשובת מיימוני ספר קנין סי' כ"ט. ועיין ביו"ד סי' רנ"ו סעיף ח' מתי חייב ליתן לכיס צדקה.
- ט. מתשובת מהר"ם בתשובת מיימוני ספר קנין סי' כ"ז, והגהות מיימוני פי"א מהלכות תפילה אות ב'.
- י. מתוספתא בב"מ פי"א משנה ט'. ורמב"ם פ"ו משכנים הלכה ג'.
- כ. שם ברמב"ם הלכה ה' ממשנה וגמ' ב"ב ז' ע"ב.
- וכתב הר"ן בתשובה סי' י"א מי שנשא אשה במקום אחד אין זה הוכחה שרוצה לדור שם, ואינו כבני העיר לכופו לדון שם לפני ב"ד שבעיר עד שיעשה הוכחה שירצה לגור שם. סמ"ע ס"ק ז'.
- ל. דיקדק וכתב "שקנה" לאפוקי במתנה או נפל לו בירושה כמ"ש הרמ"א בהג"ה. סמ"ע ס"ק ו'.
- מ. ולענין צדקה עיין ביו"ד סי' רנ"ו סעיף ה' שיעורים אחרים. סמ"ע ס"ק ה'.
- נ. מריב"ש סי' תע"ה.

* י"א אם שכר דירה לי"ב חודש הוי כאנשי העיר מיד, וי"א דדוקא בקנה להשתקע, וי"א אפי' בקנה לגור.

נפל לו בית בירושה או במתנה ^ב אינו חייב אם לא שיש מנהג אחר שהולכין אחריו.

י"א דמהני דר י"ב חודש היינו שנתעכב שם בעיר לא מחמת אונס אבל נתעכב מכח אונס כגון שחלה ^ג לזה לא אמרו דין י"ב חודש.

* שהה בעיר שנים רבות ולא תבעו ממנו המס לא הוי מחילה ^ד, וכשיתבעו ממנו צריך לתת למפרע.

* כל מס שהוטל על בני העיר, אין אדם יכול לפטור עצמו ע"י שיצא מהעיר ^ה אחרי שכבר הטילו אותו עליהם הרי התחייב.

עין משפט זז. חו"מ פימנ קסג סעיה ג

ג. כשגובין לבנות החומה גובין לפי קירוב הבתים לחומה ^ו וכל הסמוך נותן יותר.

ס. כיון שלא טרח בהם אין שום גילוי דעת שרוצה לגור. סמ"ע ס"ק ח'.
ואם הקהל טוענים על אחד שדר אצלם הם צריכים לישבע ע"ז או להביא ראיה, ואם אינם מביאים ראיה ולא רוצים לישבע הנתבע ישבע ונפטור. כ"כ בסמ"ע ס"ק י' ממחר"ם מריזנבורק.
ע. ואם אשתו נתעברה אינה טענה לאונס שהרבה נוסעות גם בחודש השביעי והתשיעי, ואם אומר שהרשוהו לדור עד שתלד אשתו וראשי הקהל מכחישים אותו אינו צריך לישבע אך יתנו עליו חרם. סמ"ע ס"ק י'.

פ. ממחר"ם מריזנבורק בסוף שו"ת מהרי"ו ד"ה דין יהודי. ועיין בספר פעמוני זהב בשם קנין פירות שפשוט בכל הגולה שכל מי שנתחייב מסים לקהל חובשין אותו בבית הסוהר ואין מביאין אותו לפני בי"ד אלא ז' טובי העיר דנין אותו כפי מנהגם, ואינו יוצא משם עד שיפרע או יתן ערב ואין טענת אונס או מודעה מועילה לו ע"ש.

צ. ואפי' יצא לארץ ישראל, ואפי' הטילו המס אחרי שיצא מן העיר אם זה בתוך ל' יום מיום יצאתו מהעיר חייב ליתן. סמ"ע ס"ק י"א.

ק. כדפשוט ר"י לר"א ב"ב ז' ע"ב ואמר לו אלעזר בני קבע בה מסמרות דהיינו שהזהירו לדון כך ולא תזוז מזה וכלישנא בתרא. וכן פסק הרמב"ם פ"ו משכנים הלכה ד'. ודעת השו"ע כסתמא אף שהביא חולקים.

והטעם שגובין לפי קירוב הבתים כיון דכשהעיר פרוצה ובאים גנבים תחילה פושטים ידיהם בבתים החיצוניים, ולכן הם צריכים לשמירה יותר מהפנמיים. סמ"ע ס"ק י"ב.

וי"א שגובין לפי הממון ^ר ואחרי שחלקו לפי הממון גובין גם לפי קירוב והוא משלם יותר. כיצד שני בתים שוים בקירוב לחומה ויש בהם ממון בשוה פורעים בשוה, ואם יש בית קרוב לחומה ואין בו ממון ואחד רחוק ויש בו ממון אין גובין מהקרוב כלום כיון שאין לו על מה לחוש.

ואם שני הבתים יש בהם ממון בשוה, ואחד קרוב לחומה והשני רחוק, הקרוב יתן יותר מהרחוק. והוא שיש שלום בעולם ויש אימת מלכות, אבל כשיש מלחמה בעולם אין גובין אלא לפי הממון ^ש. ואם באים עליהם גם על עסקי נפשות גובין חצי לפי שבח הממון וחצי ההוצאה לפי מספר הנפשות.

שבח הממון דוקא בממון המטלטל ולא בערך הקרקעות והבית שיש לו.

* והיינו מבתים שאינו מרויח מהן אבל אם יש לאדם שנים או שלושה בתים וגר באחד ומשכיר האחרים ^ה או שיש לו שדות שמרויח בהן או עוסק במכירת קרקעות צריך ליתן מהם המס כמו בשאר ממון.

* כמו שאין נותנים מהבית כך אין נותנים משאר כלי בית או ספרים, אבל מתכשיטין נותנים המס ^א רק שאינו כ"כ כשאר ממון מזומן. ואין חילוק בין אם התכשיטים מחוברים לבגדים או לא. והכל לפי המנהג.

* אחרי שקבעו השומא למס והתחילו לגבות אפי' העני או העשיר חייב

ר. כ"כ הרא"ש בשם הר"י הלוי, וה"ה בשם הרשב"א דשני הלישני בגמ' לא פליגי ולשניהם אין גובין לפי הנפשות אלא לפי שבח הממון, והלשון האחרון בא להוסיף ששבח ממון זה לפי קירוב וריחוק הבתים.

ש. כ"כ הרא"ש בפסקיו פ"א סי' כ"ב. והיינו כשיש מלחמה ואחד גובר נכנס בכל העיר ושולל כל שללה, ומ"מ בנפשות אינו פוגע ומניחם כדי לעובדו ולהיות למס לו, ומשום כך אין גובין אלא משבח ממון ולא לפי נפשות גם במלחמה, אבל כשבאים במלחמה גם על עסקי נפשות והורגים בזה פסק השו"ע לגבות מחצית לפי הנפשות ומחצית לפי הממון. סמ"ע ס"ק ט"ז.

ת. מתרומת הדשן סי' שמ"ב ומרדכי בפ' השותפין. ומשום המחשבה למכור ביתו או קרקע אין מחייבין אותו. סמ"ע ס"ק ל'.

א. שם בתרומת הדשן, ולא מקרי תכשיט אלא אחרי שהעבירו הצורה של המטבע, ולא כמו שעושין בשעת המס מדינרי זהב תכשיטין. סמ"ע ס"ק ל"א. וכל זמן שלא העבירו צורתם דין כסף מזומן יש להם לחישוב המס.

ליתן מה שפסקו עליו, והולכין אחר זמן תחילת הגביה ^ב.

* מי שיש לו חובות על אחרים אם ראויים ליפרע נותן מהם המס ^ג, ואם נתחייב לאחרים מנכין לו אם צריך לשלם.

* אין נותנים מס ממצעות המיוחדים למצוה או לצדקה ^ד אם אין לו הנאה מהם אבל אם יש לו הנאה מן הרויח או לזרעו אחריו נותן מהם מס כפי ההנאה ^ה שיש לו מזה.

* מי שיש לו פקדון ביד אחרים ואינו נושא ונותן בו, י"א שחייב ליתן מזה מס אע"פ שנותן במקום שהפקדון שם ^ו, וי"ח. ולכו"ע אם היו לו הקרקעות במקום אחר אף שמשכירם ומרויח מהם אינו נותן מהם מס בעיר שגר בה.

* במקום שמושיבין מלמד תינוקות ואין לאביהם לשלם ונותנים הקהל שכרו גובין לפי הממון. וכן בשכר החזן, וכן לבנין ביהכנ"ס וכל צורכי העיר ואף שמקצתן אינן צריכין ^ז כגון בית חתנות או מקוה טהרה כולם צריכים ליתן חלקם ולפי הממון.

י"ד סימן רמג פ"ה ב

עין משפט ט.

ב. במקום שאין יוצאין בעצמן אלא שוכרים אחרים במקומם או שגובין ממון מבני העיר לעשות הדבר, אם הדבר צריך לחיי נפש כגון

ב. ודוקא במס שהתחילו כבר לגבות, אבל שאר גביות שגובין במשך השנה א"צ ליתן אלא כמו בשעת הגביה ולא כבשעת השומא, ואפי' בזמנינו שעושין הערכה בתחילת השנה. סמ"ע ס"ק כ"א. והט"ז חולק וס"ל דבשומת המס לחוד סגי אפי' לא התחילו לגבות.

ג. אבל אם יש בידו שטר פרוע או שיכול להוציא הממון רק ע"י תביעה ועירעור, א"צ לתת מזה כלום למס. סמ"ע ס"ק כ"ה.

ד. מתרומת הדשן שם. והרא"ש כלל י"ג סי' ו'.

ה. כגון שהתנדב לתת מהרויח לצורך איזה מצוה, ומותר הרויח שלו חייב. סמ"ע ס"ק כ"ו.

ו. כתב הסמ"ע בס"ק כ"ז דהעיקר כסברא הראשונה שחייב.

ז. ודוקא בית חתנות או מקוה שהוא ענין כללי, ע"כ אף שאחד מחמת זיקנה אינו צריך לו חייב לתת אבל בדבר שאינו ענין כללי א"צ לתת. סמ"ע ס"ק ל"ב.

בארות מים וכיוצא גם הת"ח חייבים לתת חלקם ^ה.

הגה: אם בתחלה הציבור הלכו בעצמן ואח"כ נמלכו לשכור אחרים גם ת"ח חייבים ליתן חלקם.

ג. דבר שהוא לצורך שמירת העיר כמו החומות ומגדלותיה ושכר השומרים, בזה אין ת"ח חייבים לתת ^ט שתורתן שמירתן.
 ע"כ ת"ח פטורים מכל מיני מסים ^י בין מיסים הקצובים על כל בני העיר בין מס הקצוב על אדם לבדו.

הגה: אפי' אם אמר ההגמון שת"ח עצמם יתנו, חייבים הציבור לתת בעדם.

הגה: אם החרימו הציבור על ת"ח ליתן אין בחרם שלהם כלום ^כ.

הגה: ת"ח יכול להחרים ולשמת הציבור שיתנו בעדו דמיו ^ל, ואין חילוק אם הת"ח עני או עשיר.

ד. ת"ח הפטורים דוקא אלה שתורתם אומנותם ^מ אבל אם אין תורתם אומנותם חייבים. מ"מ אם יש לו קצת אומנות או מעט משא ומתן ^נ להתפרנס בו כדי חייו ^ס ולא להתעשר בזה, ובכל שעה שהוא פנוי

ה. שם ב"ב, וכפי' רש"י שם.

ט. מימרא דרב יהודה שם, ועיין בחו"מ סי' קס"ג סעיף ד'-ה'. ש"ך ס"ק ב'.

י. מימרא דרבא שרי לצורבא מרבנן למימר לא יהיבנא כרגא, בנדרים ס"ב ע"ב, וכדאמר רב נחמן בר יצחק, ב"ב ח' ע"ב. וכתב הש"ך בס"ק ד' דפטורים גם ממני מכסים.

כ. אפי' הכריחו הת"ח וקיבל החרם הרי זה כנודרין להרגין ולחרמין דלאו כלום. ש"ך ס"ק ה'.

ל. ב"י בשם תשובת ה"ר נחמיה אלשקר סי' י"ט.

מ. טור בשם הרא"ש שכתב בשם הר"י הלוי, וכן כתב הרמב"ן ונ"י והרי"ף.

נ. ואפי' הוא מלוה בריבית בדרך היתר או לעכו"ם. ש"ך ס"ק ו'.

ועיין בראשון לציון למוהר"ר חיים בן עטר זצ"ל מש"כ בהגדרת ת"ח ומסיים דאם הוא ת"ח ומאבד חלק מהיום בדבר שאין בו ממש גרע מהבטלנים ויושבי קרנות, ואין לעשות לו שום מעלה הגם שהוא קובע עיתים לתורה ע"ש.

ס. לאו דוקא כדי חייו בצמצום אלא כל שהוא מתעסק כדי להחיות נפשו כדי חייו קרינא ביה ופשוט הוא שפעמים באים על האדם כמה מקרים מחלאים וזולתם שיצרך להוצאה מרובה. ש"ך ס"ק ז'.

וכללא דמילתא כל ת"ח העושה תורתו קבע ואינו מתבטל מלימודו כי אם לזון את בניו ובני ביתו ולפרנסם ולהלבישם ולכלל הדברים הצריכים לאדם ואע"פ שהוא עשיר פטור מכל

מעסקיו חוזר על דברי תורה ולומד תדיר נקרא תורתו אומנותו.

הגה: ואין חילוק בין שהוא תופס ישיבה או לא, רק שהוא מוחזק לת"ח בדורו שיודע לישא וליתן בתורה ומבין מדעתו ברוב מקומות התלמוד ופירושו ובפסקי הגאונים, ותורתו אומנותו כדרך שנתבאר.

הגה: אע"ג שאין בדורינו עכשיו חכם לענין שיתנו לו ליטרא זהב ^ע המביישו לת"ח, מ"מ לענין לפטרו ממס אין מדקדקין בזה, רק שיהיה מוחזק לת"ח כמו שנתבאר.

מ"מ יש מקומות שנהגו לפטור ת"ח ממס ויש מקומות שנהגו שלא לפטור.

ח"מ פימן קסג סעיף ד

ד. כל הדברים הצריכים לשמירת העיר לוקחים אפי' מיתומים חוץ מתלמידי חכמים שאינם צריכים שמירה שתורתן שומרתן^ב.

אבל לתיקון הדרכים לוקחים אפי' מן החכמים אבל אם כל העם יוצאים לתקן בעצמם הדרכים אין תלמידי חכמים יוצאים ^ז משום שלא יבואו לזלזל עצמם בפני עמי הארץ.

ה. היו חופרין נהר להביא מים לעיר, גובין אפי' מיתומים שזו זכות להם שיוכלו להשקות שדותיהם ^ק וע"כ אם אירע שחפרו ולא באו מים הואיל והיתומים לא נהנו מחזירים להם מה שגבו מהם.

*** אין היתומים קטנים צריכים לתת לבנין בית הכנסת שאין בני מצוה הם ^ר כמבואר בסי' ר"צ סעיף ט"ו.**

המסים וארנונות. ממהר"ם אלשקר.

ע. מת"ה סי' שמ"א. ועיין בש"ך בסי' א' בחו"מ בסופו שכתב דבתשובת המהרי"ט חולק על זה ויש דין ת"ח לענין ליטרא זהב. ועיין בפ"ת כאן בס"ק ג' מש"כ.

ועיין במש"כ במנחת אשר חו"מ סי' א' ס"ק ט"ו, מהנתיבות.

פ. ב"ב ח' ע"א מימרא דרב יהודה ורמב"ם פ"ו משכנים הלכה ו'.

צ. ואין גובין מהם אפי' לשכור פועלים במקומן. כ"כ הנ"י בפ' המקבל. סמ"ע ס"ק ל"ג.

ק. ממעשה דרב פפא שם. ואם אירע שלא באו המים מחזירים ליתומים. כדאמר רב פפא לרב שישא בריה דרב אידי שם.

ר. מנ"י בפ' השותפין.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלאהרן שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com